

**Opening tentoonstelling Psalmen
(Anneke Kaai)
24 februari 2024, De Oude Kerk, Soest**

Jasper Sterrenburg

Beste aanwezigen,

Hartelijk welkom bij de opening van de tentoonstelling met de titel *Psalmen*. Een bijzonder welkom aan degene die verantwoordelijk is voor de totstandkoming van de werken: Anneke Kaai. Anneke: fijn dat je er bent vandaag. Mijn naam is Jasper Sterrenburg en ik mag namens het bestuur van de Stichting Kerk en Cultuur Oude Kerk Soest een aantal woorden tot u richten.

Na een korte inleiding van mijn kant geef ik het woord aan onze hoofdgast van vanmiddag: Anneke Kaai. Anneke vertelt ons meer over haar leven als kunstenaar, haar inspiratie en de totstandkoming van de serie Psalmen waar we vandaag een deel van kunnen bewonderen.

Vervolgens zal de Cantorij van de Oude Kerk Soest onder leiding van Cor de Jong een aantal psalmen ten gehore brengen.

Na het optreden van de cantorij is er gelegenheid om met elkaar een glaasje te drinken en te proosten op de opening van de tentoonstelling. Anneke zal dan voor degenen die dat interessant vinden een mini-rondleiding geven langs alle werken en iets vertellen over de 16 schilderijen die hier hangen.

Kortom, er staat ons wat mij betreft een mooi uur te wachten!

Beste mensen,

“De bal ligt nu bij VVD-leider Yesilgöz, die uit haar zelf gegraven kuil moet zien te komen”, stond bovenaan een opiniestuk in de Volkskrant van 8 februari jl.

Over het onderbreken van de formatiegesprekken door NSC berichtte het digitale nieuwsplatform Utopianieuws op 7 februari jl.: “In de ogen van Omtzigt was dit het moment om zijn strategische uitgang te vinden, zijn handen in onschuld te wassen en te claimen dat hij tot het uiterste is gegaan om tot een kabinet te komen.”

Het ANP besteedde op 13 februari jl. aandacht aan een rapport van de FNV over grensoverschrijdend gedrag bij de overheid. De vicevoorzitter van de FNV geeft

in het bericht aan te hopen dat het nieuwe rapport leidt tot actie en er iets wordt gedaan voor de slachtoffers. "Je zou medewerkers van ministeries op handen moeten dragen, juist in deze politiek instabiele tijden. Zij houden het land draaiende."

Drie nieuwberichten over de politieke actualiteit van deze maand. En in die drie nieuwberichten valt iets op. Ze bevatten namelijk alle drie een spreekwoord of uitdrukking:

1. Wie een kuil graaft voor een ander, valt er zelf in.
2. Zijn handen in onschuld wassen.
3. Iemand op handen dragen.

Zouden de auteurs van deze nieuwsberichten zich hebben gerealiseerd dat zij in hun berichten passages uit de Psalmen hebben aangehaald? Hoor maar:

Psalm 7:16: "Hij delft een put en diept hem uit, maar valt in de kuil die hij zelf heeft gegraven."

Psalm 26:6: "Ik zal mijn handen in onschuld wassen, een rondgang maken om uw altaar."

Psalm 73:13: "Ja, vergeefs hield ik mijn geweten zuiver en waste ik mijn handen in onschuld".

Psalm 91:12: "Hun handen zullen je dragen, je voet zul je niet stoten aan een steen."

In goede aarde vallen, een doorn in het oog zijn, ten hemel schreiend, de lier aan de wilgen hangen, iets met de mantel der liefde bedekken, een steen des aanstoots, en ga zo maar door. De Bijbelse Psalmen zijn tot op de dag van vandaag een dankbare inspiratiebron voor veel uitdrukkingen, zowel gesproken als geschreven.

Beste mensen,

Het woord Psalmen is genoemd naar het Griekse woord *psalmos*. Dit is een Griekse vertaling van het Hebreeuwse woord *mizmor* dat in de Hebreeuwse bijbel vaak boven de psalmen staat. Een *mizmor* is een lied dat onder begeleiding van snaarinstrumenten moest worden gezongen. Het bijbelboek Psalmen heet in de Joodse traditie het boek *Tehiliem*, Lofliederen. Het Bijbelboek Psalmen bestaat

uit verschillende gedichten, gebeden en klaagzangen. Samen vormen ze één groot loflied op de God van Israël.

Veel psalmen hoorden bij de eredienst, bijvoorbeeld in de tempel van Jeruzalem. Andere komen voort uit persoonlijke ervaringen en omstandigheden van de schrijver.

Het is moeilijk vast te stellen wanneer al deze liederen geschreven zijn. Er zijn studies die zeggen dat je uit de namen die erboven staan kunt afleiden hoe oud ze zijn. Anderen zeggen dat die namen er later boven zijn gezet uit bewondering voor de genoemde personen. In ieder geval zijn de meeste studies het erover eens dat de oudste psalmen waarschijnlijk ergens tussen 1.000 en 586 voor Christus zijn geschreven voor gebruik in de tempel van Salomo. Een aantal dateert ook uit de tijd van de tweede tempel, dus na 515 voor Christus. Het boek als geheel is veel later ontstaan, waarschijnlijk ergens tussen 200 en 150 voor Christus.

De psalmen in het Bijbelboek Psalmen worden traditioneel toegeschreven aan verschillende auteurs, waarvan de bekendste koning David is. Volgens de overlevering schreef David een groot aantal van de psalmen, hoewel niet alle 150 psalmen in het boek rechtstreeks aan hem worden toegeschreven. Naast David worden ook andere auteurs genoemd, zoals Asaf, de zonen van Korach, Salomo en Mozes. Deze mannen zouden ook bijdragen hebben geleverd aan de psalmen, en sommige psalmen worden rechtstreeks aan hen toegeschreven. Maar dit alles is niet met volledige zekerheid te zeggen. Het is dan ook belangrijk op te merken dat het oorspronkelijke auteurschap van sommige psalmen onbekend is, en in sommige gevallen kunnen psalmen door meerdere auteurs zijn samengesteld of bewerkt voordat ze werden opgenomen in het boek Psalmen.

De psalmen in het bijbelboek Psalmen kunnen in verschillende categorieën of soorten worden ingedeeld, afhankelijk van hun inhoud en doel. Dit zijn de vijf veelvoorkomende soorten psalmen:

1. **Lofpsalmen (of lofliederen):** Deze psalmen prijzen en eren God, vaak vanwege Zijn grootheid, schepping, goedheid en machtige daden.
2. **Smeekpsalmen (of smeekgebeden):** In deze psalmen roepen de dichters uit naar God in tijden van nood, angst of wanhoop.

3. **Dankpsalmen (of dankliederen):** Deze psalmen zijn een uitdrukking van dankbaarheid jegens God voor Zijn zegeningen, goedheid en hulp.
4. **Koningspsalmen:** Deze psalmen hebben betrekking op de koning van Israël en hebben vaak een messiaanse of koninklijke profetische betekenis.
5. **Wijsheidpsalmen:** Deze psalmen bevatten vaak lessen en advies voor het leven, waarbij ze nadruk leggen op het belang van wijsheid, deugdzaamheid en het volgen van Gods wegen.

De psalmen zijn poëtische en theologische werken die een diepgaand begrip van het menselijk leven en de menselijke spiritualiteit weerspiegelen. Ze hebben een blijvende betekenis voor gelovigen van alle tijden en worden beschouwd als een waardevolle bron van gebed, lof en geestelijke groei.

Beste allemaal,

Een aantal weetjes. Om te beginnen de oudste Psalm. Dat is waarschijnlijk Psalm 90. Deze psalm is uniek omdat dit de enige Psalm is die wordt toegeschreven aan Mozes. Psalm 90 is een zogenaamde wijsheidpsalm die de tijdelijkheid en vergankelijkheid van het menselijk leven, in de kunst zouden we zeggen: vanitas, benadrukt, in contrast met de eeuwigheid en almacht van God.

De meest populaire psalm, gemeten naar het aantal keer dat deze wordt aangehaald in erediensten en publicaties, is Psalm 23 - "De Heer is mijn herder, het ontbreekt mij aan niets." Gevolgd door Psalm 91 - "Wie in de schuilplaats van de Allerhoogste is gezeten, zal overnachten in de schaduw van de Almachtige."

Nog een weetje. Het bijbelboek Psalmen is geplaatst in het midden van de Bijbel. In veel versies telt de Bijbel in totaal 31.102 verzen. Omdat dit een even getal is, is er niet één middelste vers, maar twee. Het gaat om het begin van Psalm 103:

Prijs de HEER, mijn ziel,
prijs, mijn hart, zijn heilige naam.
Prijs de HEER, mijn ziel,
vergeet niet één van zijn weldaden.

Een makkelijke: de psalm met de meeste verzen: Psalm 119. Deze psalm bevat 176 verzen, waardoor het de langste psalm is in termen van het aantal verzen.

Psalm 119 is een zogenaamde *acrostichon*, wat betekent dat elk vers begint met een opeenvolgende letter van het Hebreeuwse alfabet.

De kortste psalm in het bijbelboek Psalmen is Psalm 117. Deze psalm bestaat uit slechts twee verzen:

"Loof de HEER, alle volken,
prijst Hem, alle naties.
Zijn liefde voor ons is overstelpend,
eeuwig duurt de trouw van de HEER.
Halleluja!"

Beste mensen,

Maarten Luther noemde de Psalmen "Een Bijbel in het klein" en "Een kort begrip van beide testamenten".

Van Johannes Calvijn is de uitspraak "Het psalmboek is een anatomie van alle delen van de ziel."

Er is in de afgelopen eeuwen ongelooflijk veel geschreven over het ontstaan, de achtergrond en de betekenis van de Psalmen. En nog steeds verschijnen er veel boeken en publicaties op internet waarin de auteurs hun overwegingen, interpretaties en duidingen bij de Psalmen delen. Een snelle en zeer grove scan langs een aantal van deze publicaties maakt één ding duidelijk. Psalmen roepen bij mensen uiteenlopende beelden en emoties op. Ook al lezen we dezelfde verzen: het is voor ieder persoonlijk welke emoties, herinneringen, ervaringen, wijsheden en lessen deze oproepen.

Beste mensen,

En dat vormt een mooie brug naar de tentoonstelling die we vandaag met elkaar openen. Want ook Anneke Kaai geeft aan dat haar schilderijen zijn geïnspireerd door Bijbel en geloof. Anneke zegt hierover: "Ik vind mijn inspiratie in de Bijbel en in daaraan verwante thema's en ik hoop dat de kijker iets van deze 'Inspiratie' ervaart bij het zien van mijn werk. Als schilder ervaar ik dat mijn geloof mijn werk voedt en dat mijn werk mijn geloof versterkt." Anneke zelf zal ons hier straks meer over vertellen.

Anneke Kaai-van Wijngaarden, geboren op 5 februari 1951 te Naarden heeft na een klassieke opleiding aan de Gooise Academie voor Beeldende Kunsten op de Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam gestudeerd en volgde daar de docentenopleiding. Ze heeft de afgelopen decennia vele tientallen exposities gehad, met werken rond thema's als Psalmen, Relaties met God, Portretten van vrouwen uit de Bijbel, Gebeden, De Tien Geboden en De Schepping.

Anneke: we zijn ontzettend blij dat je vanmiddag in ons midden aanwezig bent. Jij gaat ons nu meer vertellen over jouw motivatie en inspiratie als kunstenaar inclusief de totstandkoming van de serie Psalmen waarvan een deel vanaf vandaag hier in de Oude Kerk van Soest tentoongesteld is. Graag aan jou het woord.

Beste mensen,

Met heel veel genoegen verklaar ik hierbij de tentoonstelling *Psalmen* van Anneke Kaai voor geopend.

Zoals gezegd, is er straks tijdens de borrel de mogelijkheid om onder leiding van Anneke een rondleiding langs de tentoongestelde werken te maken.

En ook na vandaag bent u de komende weken op 25 februari (morgen); 2, 9, 10, 23 en 24 maart van 14.00 – 16.00 uur van harte welkom om de schilderijen van Anneke Kaai te bewonderen.

Beste mensen,

Wij vervolgen nu het programma met een concert van de cantorij van de Oude Kerk Soest onder leiding van Cor de Jong. Cor: ook fijn dat jij hier vanmiddag aanwezig bent en dat je met de cantorij een aantal liederen hebt willen voorbereiden. We gaan luisteren naar een aantal psalmen, om precies te zijn Psalm 8, Psalm 25 en Psalm 51.

Dank voor uw aandacht en graag een welkom applaus voor de Cantorij van de Oude Kerk Soest onder leiding van Cor de Jong.